

MŰSZAKI KÉMIA

**GÉPÉSZMÉRNÖK BSC KÉPZÉS
SZAKMAI TÖRZSANYAG
(levelező munkarendben)**

TANTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓS DOSSZIÉ

**MISKOLCI EGYETEM
MŰSZAKI ANYAGTUDOMÁNYI KAR
KÉMIAI INTÉZET**

Miskolc, 2019/20. I. félév

Tartalomjegyzék

1. Tantárgyleírás, tantárgyjegyző, óraszám, kredit értékek
2. Tantárgytematika
3. Minta zárthelyi
4. Vizsgakérdések, vizsgáztatás módja
5. Egyéb követelmények

1. Tantárgyleírás

TANTÁRGYLEÍRÁS		<i>A tantárgy kódja:</i> MAKKEM283-BL	
<i>A tantárgy címe:</i> Műszaki kémia		<i>Félév:</i> 1	
<i>A tantárgy előadója és jegyzője:</i> Dr. Mogyoródy Ferenc egy. adjunktus		<i>Félévi óraszám:</i> 8e+0gy	<i>Kreditek száma:</i> 2
<i>A tantárgy típusa:</i> Gépészmérnök BSc alapképzés természettudományos tárgy, levelező oktatási rend			
<i>A tantárgy felvételének előfeltétele:</i> ---			

Tantárgy gondozó intézmény:
MISKOLCI EGYETEM
Műszaki Anyagtudományi Kar
Kémiai Intézet

A tárgy státusza a tanulmányi programon belül:
A BSc gépészmérnök törzsanyagba tartozó kötelező tárgy

A tantárgy célja: Általános kémiai alapismeretek, fogalmak összefoglalása, a gépészmérnöki tevékenységhez kapcsolódó speciális területek (pl. kenéstechnika, korrózió, stb.) alapjainak megismertetése és elsajátítása. Az előadások során el kell sajátítani a mérnöki gyakorlatban nélkülözhetetlen alapvető kémiai ismereteket.

A tantárgy leírása: Általános kémiai alapfogalmak: kémiai anyag, fizikai mező, az atomszerkezet elemei. Kémiai kötések: elsődrendű és másodrendű kötések. Az anyag halmazállapotai és jellemzésük. Állapothatározók és változásai. Egyensúlyi fázisdiagramok. Savak, bázisok, sók. Oldódás. Hidratáció, szolvatáció, hidrolízis. Elektrokémiai alapfogalmak. Kolloid rendszerek. A kenéstechnika, a korrózió elleni védelem alapjai. A környezetvédelem alapjai. A szerves kémia és a műanyagkémia alapjai.

Követelmények: Kötelező óralátogatás, min 60%-ban. Az aláírás megszerzéséhez az elégséges szint elérése, illetve a félév folyamán egy alkalommal nagy zárthelyi eredményes megírása az előadás anyagából (Az elégséges – megfelelt minősítésű - szint 60%).

Oktatási módszer: A szóbeli előadások.

Oktatási segédeszközök:

Előadáson: projektor/laptop használata, kiegészítések a hallgatónál (pl. táblázatok stb).

Ajánlott irodalom:

- Dr. Berecz Endre szerkesztésében: ***Kémia műszakiaknak*** Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.
- Náray-Szabó Gábor (főszerkesztő): ***Kémia***, Akadémiai Kiadó, 2006.
- Veszprémi Tamás: ***Általános kémia***, Akadémiai Kiadó, 2008
- C. R. Dillard, D.E. Goldberg, ***Kémia, reakciók, szerkezetek, tulajdonságok***, Gondolat, Bp.,1982.
- Lengyel B., Prosz J., Szarvas P.: ***Általános és szervetlen kémia***, Tankönyvkiadó, Bp., 1967
Villányi Attila, ***Ötösöm lesz kémiából***, Példatár /bármelyik kiadás/
Báder I., Raisz I., Szakszon M. Török T., ***Általános Kémiai feladatok***, Miskolc. Egy. Kiad.,1993.
Sipos I., Szabó Áné, ***Útmutató az Általános kémia II. című tankönyvhöz***, Tankönyvkiadó, 1981

Vizsgáztatási módszer és értékelés: a félév végén a hallgatók gyakorlati jegyet kapnak, az értékelés 5 fokozatú (elégtelen, - 1, elégséges - 2, közepes -3, jó - 4, jeles - 5)

Az aláírás megszerzéséhez megfelelt minősítésűre (min. 60 %) kell megírni a félév végén az elméleti ismeretekből írandó zárthelyi dolgozatot.

2. Tantárgytematika

Műszaki kémia Gépészmérnök BSc szak I. évf. 1. félév Levelező oktatási rend

Előadás:

Kémiai anyag. A természeti törvények sajátosságai. Szimmetriák a természetben. A természettudományos megismerés módszerei (induktív -, deduktív – és reduktív módszerek). Rendszer, komponens, fázis. Összetétel és megadásának különböző módjai.

Vegyjel, képlet, reakcióegyenlet. Atom, molekula, elem, vegyület. A kémiai anyagmennyiség, moláris tömeg. A kémiai reakciók osztályozása különböző szempontok alapján. Redox-egyenletek szerkesztése.

Elektronszerkezet, kvantumszámok, Pauli-elv. A periódusos rendszer elektronszerkezeti magyarázata. Elsőrendű kötések: ionos, kovalens, datív és fémes kötés.

Kötések kialakulásánál az EN (elektronegativitás) szerepe. Apoláros és poláros molekulák. Molekulák közötti (másodrendű) kötések és jelentőségük. Halmazállapotok és jellemzésük. A tökéletes és reális viselkedés értelmezése gázok esetében.

Reakcióhő, képződéshő, Hess-tétel és alkalmazása. A kémiai egyensúly, egyensúlyi állandó. A legkisebb kényszer elve és alkalmazási lehetőségei. Standard szabadentalpiák. A kémiai potenciál. Állapotegyenletek.

Elegy, oldat, híg oldat. Telített és túltelített oldat. Az oldódás. Állapotdiagramok. A fázisegyensúlyok feltétele. A Gibbs-féle fázis- szabály és alkalmazása. Mikroheterogén (kolloid) rendszerek. Felületi feszültség.

A víz ionszorzata, a pH. Savak és bázisok erőssége. Hidrolízis. Sók hidrolízise. Galvánelemek, elektródpotenciál. Nernst összefüggés és alkalmazása. Az elektrolízis fogalma, a Faraday-törvények.

A periódusos rendszerben a különböző „mezők” értelmezése. Főcsoportok és mellékcsoportok. Fémes és nemfémes elemek. A hidrogén és vegyületei. A víz és a nehésvíz tulajdonságai. A nemesgázok.

A VII. főcsoport (halogének) elemei és vegyületeik. A VI. főcsoport (oxigéncsoport) elemei és vegyületeik. A „magas légköri” és „talaj közeli” ózon problémája. Savas esők.

Az V. főcsoport elemei és vegyületeik. A nitrogén-oxidok és szerepük a légszennyezésben. A IV. és III. főcsoport nemfémes elemei és vegyületeik. A széndioxid-kibocsátás csökkentésének lehetőségei.

A fémek fizikai és kémiai tulajdonságai. Az **s**-mező fémek és vegyületeik

A **p**-mező fémek és vegyületeik. A **d**-mező fémek és vegyületeik.

A **d**-mező fémek és vegyületeik. Az **f**-mező fémek és vegyületeik. A fémek előállítási lehetőségeinek áttekintése (előállítás tűzi -, elektrokémiai – úton, ill. termikus disszociációval).

A korrózió fogalma, és a korrózió elleni védelem. Korrózió álló szerkezeti anyagok, elektrokémiai védelem, védelem fémes, nem-fémes és szerves bevonatokkal, inhibitorokkal.

A szerves kémia alapjai, a szénhidrogének szerepe az energia-termelésben és a közlekedésben, a kenéstechnika alapjai. A műanyagok fogalma, csoportosításuk: hőre lágyuló és hőre keményedő műanyagok. A műanyagok éghetősége..

3. A minta zárthelyi (a dolgozat 4-választós tesztkérdésekből áll).

Az értékelés alapja: A megfelelt minősítéshez a kérdések minimum 60%-ára helyes választ kell adni..

1. A kémiai változás legfontosabb ismertető jele, hogy megváltozik

- a. a halmazállapot.
- b. a rendszám.
- c. a tömegszám.
- d. az atomok kapcsolódásának módja

2. A kémia alaptudomány, mert

- a. az anyag alapvető törvényszerűségeivel foglalkozik
- b. a vegyipari problémákkal foglalkozik
- c. fontosak benne a kísérletek.
- d. a műszaki tudományok közé tartozik

3. A tiszta anyagokra jellemző, hogy

- a. összetételük állandó
- b. fizikai módszerekkel nem választhatók szét
- c. tulajdonságaik változhatnak a halmazon belül.
- d. csak egyfajta atomokat tartalmazhatnak.

4. A homogén keverékek alkotórészei

- a. mikroszkóppal megkülönböztethetők
- b. mikroszkóppal nem különböztethetők meg.
- c. mágnessel szétválaszthatók. halmazállapotúak
- d. csak folyadék, vagy gáz lehetnek.

5. A gázok

- a. alak-, és térfogat-tartóak.
- b. összenyomhatók, de alakjukat megtartják.
- c. nem alaktartóak és összenyomhatók.
- d. nem tartják meg alakjukat, de ellenállnak a nyomás hatásának.

6. A tökéletes gázok

- a. részecskéi rugalmasan és rugalmatlanul ütköznek egymással.
- b. nem oldódnak vízben.
- c. részecskéi a gáz térfogatának jelentős részét képezik.
- d. csak rugalmasan ütköznek egymással.

7. Izoterm állapotváltozás során

- a. a nyomás értéke is mindig állandó.
- b. a hőmérséklet értéke állandó.
- c. a nyomás és a térfogat értéke állandó.
- d. a gáz kitágul.

8. Izochor állapotváltozás során

- a. a gáz térfogata nem változik
- b. a nyomás és a térfogat változik, a hőmérséklet állandó.
- c. a gáz összenyomódik.
- d. a gáz hőmérséklete lecsökken

9. Állandó hőmérsékleten a gáz nyomása

- a. egyenesen arányos a térfogatával
- b. fordítottan arányos a térfogatával
- c. a $p \cdot V$ szorzat növekszik a nyomással
- d. a térfogat független a gáz nyomásától.

10. Állandó nyomáson a gáz térfogata

- a. fordítottan arányos a hőmérséklettel.
- b. növekvő hőmérséklettel növekszik.
- c. független a hőmérséklettől.
- d. csökkenő hőmérséklettel a gáz kitágul.

11. A $p \cdot V/T$ kifejezés

- a. bármely gázra állandó.
- b. állandó értékű bármely tökéletes gázra.
- c. állandó a reális gázok esetében is.
- d. minden egyes gázra más értékű.

12. A reális gázokban

- a. a részecskék rugalmasan és rugalmatlanul ütköznek egymással.
- b. a részecskék össztérfogata elhanyagolható a gáz teljes térfogatához képest.
- c. csak rugalmas ütközések vannak.
- d. csak rugalmas ütközések vannak, és a részecskék térfogata elhanyagolható a gáz térfogatához képest.

13. Avogadro törvénye szerint a gázok azonos térfogataiban állandó hőmérsékleten és nyomáson

- a. a molok száma a gázok anyagi minőségétől függ.
- b. a molok száma a nemesgázok esetében megegyezik, a többieké pedig eltérő.
- c. a molok száma lecsökken.
- d. a molok száma anyagi minőségtől függetlenül azonos

14. Az állandó súlyviszonyok törvénye szerint a vegyületekben a vegyületet alkotó atomok tömegaránya

- a. állandó, ha a hőmérséklet állandó.
- b. állandó nyomáson állandó.
- c. a nyomástól, hőmérséklettől függetlenül állandó.
- d. a keverési aránytól függően változik.

15. Az elem

- a. azonos tömegszámú atomokból épül fel
- b. azonos neutronszámú atomokból épül fel.
- c. azonos számú protont tartalmazó atomokból épül fel.
- d. különböző számú protont tartalmazó atomokból épül fel.

16. A molekula az anyagi halmaz legkisebb olyan egysége amely

- a. még rendelkezik az eredeti anyag minden tulajdonságával.
- b. egyszerű fizikai módszerekkel felbontható.
- c. komponenseire bontható egyszerű fizikai módszerekkel.
- d. még mikroszkóppal látható.

17. A keverékek egyszerű fizikai módszerekkel

- a. nem választhatók szét.
- b. szétválaszthatók komponenseikre.
- c. csak néhány esetben választhatók szét.
- d. homogén halmazra alakíthatók.

18. A vegyjel

- a. az elemek és vegyületek jelölésére használatos szimbólum.
- b. vegyületek jelölésére használatos szimbólum
- c. az elemek jelölésére használatos .
- d. a kémiai reakciókat írja le.

19. A képlet

- a. vegyületek jelölésére szolgál
- b. az elemek jelölésére szolgál.
- c. megadja a vegyület molekulatömegét
- d. paraméterek kiszámítására szolgál.

20. A tapasztalati képlet

- a. segítségével egyértelműen jelölhetők a vegyületek.
- b. nem jelöli egyértelműen a vegyületeket.
- c. lehetővé teszi a molekulatömeg kiszámítását
- d. az oxidációs szám meghatározására

mítását.

szolgál.

21. Az oxidációs szám

a. megadja az atomhoz kapcsolódó oxigénatomok számát.	b. megadja az atomhoz kapcsolódó hidrogén-atomok számát.
c. az oxidációs állapot jellemzésére szolgál.	d. nem lehet negatív érték.

22. Az oxidációs szám

a. értéke elemi állapotban nulla.	b. értéke nulla az egyszerű ionok esetében.
c. értéke nulla töltéssel rendelkező ionok esetében.	d. értéke független a molekulában lévő többi atomtól.

23. A relatív atomtömeg általában

a. egész szám.	b. nem egész szám.
c. független az adott elem izotópjainak tömegszámától.	d. az adott elem izotópjai tömegszámainak összege.

24. A vegyjel és a képlet az adott elem, illetve vegyület

a. 1 atomját, illetve molekuláját jelenti csak.	b. 1 atomját, illetve molekuláját, valamint 1 molnyi ($6 \cdot 10^{23}$) atomját, illetve molekuláját jelenti.
c. egységnyi tömegét jelenti	d. egységnyi térfogatban lévő tömegét jelenti

25. Az egyesülés

a. során óriás molekulák képződnek.	b. 2 vagy több anyagból melléktermék nélkül képződik új anyag.
c. során kismolekulájú melléktermék képződik.	d. a hő-termelő folyamatokra jellemző.

A minta-zárthelyi megoldása

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
D A A B C D B A B B B A D C C A B C A B C A B B B

4. Vizsgakérdések, vizsgáztatás módja

A félév végén a hallgatók gyakorlati jegyet kapnak, az értékelés 5 fokozatú (elégtelen, - 1, elégséges - 2, közepes -3, jó - 4, jeles - 5)

Az aláírás megszerzéséhez megfelelő minősítésűre (min. 60 %) kell megírni a félév végén az elméleti ismeretekből írandó zárthelyi dolgozatot.

5. Egyéb követelmények

Miskolc, 2019.szeptember 8.

Dr. Mogyoródy Ferenc
egyetemi adjunktus
tárgyjegyző

Dr. Viskolcz Béla
egyetemi docens
intézetigazgató